

СТРАХОВЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЗАКАРПАТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Пойда-Носик Н.Н.
Бачо Р.Й.

В даній статті розкриваються основні тенденції страхового підприємництва Закарпаття, особливо, враховуючи фактор повної закритості перед зовнішніми користувачами інформації. Підкреслюється теза про те, що розвиток страхового підприємництва в регіоні в розвитку не досягає загальноукраїнських показників, в той час спостерігаються тенденції зростання частки страхування в економіці Закарпаття.

Кількість бібліографічних посилань – 9, мова – українська.

Ключові слова: страхове підприємництво, Закарпаття, премії, ВРП, страхування життя

ВСТУП

На Закарпатті, як й в інших регіонах України, активно розвивається страхова галузь. Це пов'язане не лише з географічною близькістю до країн ЄС, але й історичною особливістю даного регіону. Закарпаття, аж до 1944 року, органічно належало до європейського культурного простору, і тому страхування тут історично має добрі передумови для розвитку. Сучасна страхова справа на Закарпатті, на відміну від інших регіонів України, є логічним продовженням історичного надбання в цій сфері ще з початку ХХ століття. Фактично можна констатувати, що на сучасних теренах Закарпаття працює страхова компанія, що вже була присутня на Закарпатті у 20-30-х роках ХХ століття – страхова компанія «Дженералі-Гарант», дочірня компанія концерну «Generali»[8].

Водночас, дослідження сучасного стану страхової справи на Закарпатті привнесе більшу ясність на процеси що відбуваються сьогодні.

Метою даної роботи являється дослідження сучасного стану страхового підприємництва Закарпаття, виявлення тих проблем, що стоять на заваді його повноцінного росту. Водночас пропонуються певні шляхи покращення механізму розвитку страхового підприємництва в регіоні.

Результати отримані на основі аналітичного та порівняльного методів дослідження, що використовувалися для визначення сучасних тенденцій розвитку страхової справи.

На сьогодні авторами Базилевич В., Осадець С., Залетов О. не приділено увагу розвитку страхової справи в регіонах України, в тому числі й Закарпаття. Тому нами було вирішено здійснити такого роду зріз страхового ринку Закарпатської області.

1 СУЧАСНИЙ СТАН СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗАКАРПАТТЯ

На сьогодні, на Закарпатті активно проводять діяльність 27 страхових компаній з яких 24 страхових підприємств займаються загальними видами страхування, а 3 підприємства надають послуги зі страхування життя. Звичайно, що на ринку діє велика кількість страхових агентів таких відомих компаній як Alico AIG Inc., Оранта-життя, Allianz, Generali-Гарант Життя тощо, але їхню діяльність не можемо проаналізувати. Адже результати діяльності агентської мережі компаній відображається тільки у фінзвітності центральних офісів. В доданок, дані компанії не відкривають балансових структурних підрозділів, й тому не всі з них розпоряджаються інформацією про свою діяльність в регіоні.

За весь аналізований період, а це 2004-2008 роки, спостерігалась чітка тенденція росту збору страхових премій. Якщо у 2004 році страховиками у Закарпатті було зібрано 20,8 млн. грн. премій, то у 2008 році – в майже 5,67 рази, в середньому приріст ринку складав 20-25 млн. грн. в рік.

За даний період відмічається чіткий ріст кількості укладених договорів страхування в області. Так. У 2004 році було заключено 192866 договори страхування, в той час як у 2008 даний показник становив 430807 одиниць. В середньому, у 2008 році на одного жителя Закарпаття припадало 0,36 договори страхування, що є вкрай низьким показником, й кардинально відрізняється від аналогічного показника в розвинутих країнах, навіть від українського показника, який становить 0,5 договори. Наприклад, в Угорщині та Словаччині даний показник становить близько 1,4 договори, а у більш високорозвинутих – 3-4 договори страхування на душу населення.

За цей період відбулося зростання сум зібраних премій, що припадають на один договір страхування – у 2004 році припадало 108 грн. премій, у 2005 – 128 грн., у 2006 – 174 грн., у 2007 – 261 грн., у 2008 – 274 грн. Найбільший приріст розміру премій в розрахунку на 1 договір страхування спостерігався у 2007 році, який становив 50% до показника попереднього року.

Таблиця 1 Зібрані страхові премії страховими підприємствами ризикового сегменту у Закарпатській області у 2004-2008 роках

Види страхування	2004		2005		2006		2007		2008	
	Премії	%	Премії	%	Премії	%	Премії	%	Премії	%
<i>Обов'язкові</i>										
ОСЦПВВТЗ	578380	2,8	5844014	14,3	6821939	10,6	10549563	10,9	16395430	13,9
Особисте	423189	2,0	569295	1,4	780136	1,2	906911	0,9	1098324	0,9

Зелена карта	11941365	57,3	18415021	45,2	23625568	36,8	27774879	28,6	32258308	27,3
Авіаційне страхування	0	0,0	24673	0,1	41953	0,1	51555	0,1	18851	0,0
Перевезення небезпечних вантажів	27664	0,1	23405	0,1	60644	0,1	105779	0,1	61522	0,1
Відповідальн. власників зброї	7520	0,0	43673	0,1	112237	0,2	88326	0,1	72447	0,1
Відповідальн. об.підвищеної безпеки	14841	0,1	23735	0,1	121181	0,2	184081	0,2	148289	0,1
Всього обов'язкові	12992959	62,4	24943817	61,2	31563658	49,2	39661094	40,9	50053171	42,4
<i>Добровільні</i>										
Каско	2572736	12,3	7851466	19,3	18357314	28,6	36545812	37,7	43470333	36,8
Страхування виїжджаючих за кордон	829591	4,0	2255869	5,5	2636727	4,1	2717427	2,8	5710316	4,8
Майно(інше)	3436509	16,5	4273542	10,5	8541860	13,3	13185948	13,6	13241075	11,2
Страхування відповідальн. перевезення вантажів	41585	0,2	98051	0,2	890195	1,4	1257613	1,3	1624475	1,4
Страхування тварин	327434	1,6	487210	1,2	608269	0,9	707101	0,7	716170	0,6
Страхування посівів	0	0,0	6422	0,0	0	0,0	15128	0,0	0	0,0
Особисте страхування	455523	2,2	682080	1,7	1395779	2,2	2440512	2,5	2892597	2,5
Інша добровільна відповідальн.	179169	0,9	160542	0,4	219126	0,3	470882	0,5	307260	0,3
Всього добровільні	7842547	37,6	15815183	38,8	32649270	50,8	57340423	59,1	67962227	57,6
Всього всі види	20835506	100	40758999	100	64212927	100	97001517	100	118015397	100

* Розрахунки автора на основі звітних даних страховиків

З табл. 1 легко бачити, що за аналізований період відбувалась тенденція зменшення частки обов'язкових видів страхування на користь добровільних видів у структурі збору премій. Навіть такого роду закономірність свідчить про те, що на ринку існують ринкові умови праці для страхових підприємств. Найбільше домінування добровільних видів над обов'язковими спостерігалось у 2007 році, у 2008 році частка добровільних видів дещо зменшилась, але й так становила 57,6%.

Дані тенденції пов'язані з постійним зменшенням частки збору премій по Зеленій картці (цивільна відповідальність власників автотранспортних засобів, що виїжджають за кордон) та зростанням частки автокаско (страхування наземних транспортних засобів). За аналізований період частка автокаско збільшилась з 12,3% до 36,8% у складі зібраних премій, в той час як частка Зеленої картки зменшилась з 57,3% до 27,3% хоча в абсолютних величинах сегмент Зеленої картки зріс з 11,9 млн. грн. у 2004 році до 32,2 млн. грн., що становить приріст у 2,7 рази. Зменшення частки Зеленої картки в основному спричинене припиненням так званого «човникового бізнесу» [8], коли певна категорія громадян займалась перевезенням (легальним чи нелегальним способом) бензину, дизельного палива та алкогольно-потюнової продукції в сусідні країни, як правило, з інтенсивністю у декілька разів на день. У зв'язку зі вступом Угорщини, Словаччини, та Польщі до ЄС у 2005 році, вимоги щодо перетину кордону та перевезення товарів через митну територію цих країн стали набагато жорсткішими, тому даний вид «бізнесу» почав занепадати, як і рівень попиту на Зелено картку різко впав. Зростання частки автокаско в портфелях страхових підприємств, що діють в регіоні, пов'язане якраз з «кредитним бумом», який почався у 2005 році. Внаслідок цього частка моторних видів страхування (автокаско та ОСЦПВВТЗ) почала активно зростати: у 2004 році їх частка становила – 15,1%, а у 2008 році – 50,7% загального страхового портфелю.

Економічне зростання, що спостерігалось, позитивно вплинуло на сегмент страхування обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків. Як правило, у 95% договорів страхування даного виду застрахованими являлися лише водії ТЗ.

Як свідчать дані табл.1, на Закарпатті також укладаються договори авіаційного страхування цивільної авіації, що являється певним унікалом на даному ринку, проте дві компанії – ТАС та АСКА надають такого роду послуги й заключали договори страхування за аналізований період. Це не дивно, адже такого роду страхові послуги надавалися на Закарпатті ще за часів Чехословаччини у період між двома Світовими війнами [8]. Проте, частка авіаційного страхування у сумі валових зібраних премій становить не більше 0,1%. Найбільша кількість премій по даному виду зібрано у 2007 році й становить 51555 грн., при цьому кількість укладених договорів досягла 45 одиниць.

Починаючи з 2005 року, на страховому ринку Закарпаття відмічається активне зростання страхових виплат: в середньому

темپ приросту виплат становить 100%. Водночас необхідно констатувати, що темп приросту премій не досягає темпу приросту виплат, що в свою чергу забезпечує щорічне зростання рівня виплат. Ситуація зі страховими виплатами аналогічна ситуації зі страховими преміями: постійне зростання питомої ваги моторних видів страхування з одночасним зменшенням частки Зеленої картки, а також зміщення акцентів з обов'язкових видів на добровільні. Рівень виплат по корісу є відносно стабільним, й щорічно коливається на рівні 1% валових страхових виплат. Аналогічна ситуація зі збитковістю страхування майна, іншого ніж наземний транспорт – частка виплат в останні роки становить близько 6%. При цьому слід зазначити, що в усіх основних видах страхування відбувається зростання абсолютної величини здійснених страхових виплат. Так у 2004 році страхові підприємства здійснили виплати на загальну суму 4,3 млн. грн., то у 2007 – вже на 27,2 млн. грн., а в 2008 – на 50,6 млн. грн.

Таблиця 2 Основні показники розвитку страхового підприємництва Закарпаття у 2004-2008 роках*

Показники	2004	2005	2006	2007	2008
Валовий Регіональний продукт, млн. грн.	5297	6700	8185	10508	10781,2**
Премії, млн. грн.	20,84	41,26	65,05	98,2	119,04
Населення, млн. осіб	1,241	1,241	1,241	1,24	1,241
Частка премій у ВРП, %	0,4%	0,6%	0,8%	0,9%	1,1%
Премії на душу населення	16,79	33,25	52,42	79,19	95,92
Кількість укладених договорів, шт.	193247	321503	373119	376676	433071
Кількість договорів на душу населення, шт.	0,16	0,26	0,30	0,30	0,35
Сплачено податку на прибуток (доходи) страховика, тис. грн.	1540,9	1981,9	1758,3	2789,9	3136,9
Кількість страховиків та їх структурних підрозділів, що знаходяться на податковому обліку, одиниць	-	72	73	72	62

* Розрахунки автора на основі даних страхових підприємств, Держкомстату України[6] та Державної податкової Адміністрації в Закарпатській області [5]

** Попередні дані

За аналізований період відбулася позитивна динаміка розповсюдження страхування в Закарпатті, адже частка зібраних премій у ВРП регіону показувало постійне зростання: з 0,4% у 2004 році, до 1,1% у 2008 році. Проте, такий стан речей оцінюється як незадовільний, адже він є набагато нижчим від загальноукраїнського, не кажучи вже про європейські стандарти. При цьому кількість премій, що припадає на душу населення також залишається невеликою – 95,92 грн. у 2008 році.

Звичайно, окрім ризикового страхування на теренах Закарпаття надаються послуги зі страхування життя, проте аналізу піддаються лише ті основні показники даного сегменту, що були здійснені балансовими та безбалансовими підрозділами страховиків. На жаль не являється можливим аналіз сегменту з точки зору посередників – агентів, більшість договорів яких проводиться саме через них. Агенти на надають ніякого роду звітності щодо регіональної приналежності укладених договорів. Аналогічна ситуація зі страховими компаніями, окрім тих, що мають в регіонах балансові структурні підрозділи. Єдиною компанією зі страхування життя, що має в Закарпатті балансовий структурний підрозділ – компанія «Fortis life». Окрім неї проводять діяльність «Провіта-життя» та «Універсальна-життя». Компанія «Fortis life» була створена у 2006 році на основі компанії «Еталон-життя», що вже діяла на Закарпатті й в 2004 році.

Таблиця 3 Основні показники діяльності підприємств зі страхування життя на Закарпатті *

Компанія	2004			Частка в загальному, %		
	Премії	Виплати	Кількість договорів	Премії	Виплати	Кількість договорів
Фортіс-лайф	13447	5000	381	100%	100%	100%
Всього у 2004	13447,3	5000	381	100%	100%	100%
Компанія	2005			Частка в загальному, %		
	Премії	Виплати	Кількість договорів	Премії	Виплати	Кількість договорів
Фортіс-лайф	450590	16592	1600	90,6%	81,5%	77,7%
Універсальна-життя	47000	3758	458	9,4%	18,5%	22,3%
Всього у 2005	497590	20350	2058	100%	100%	100%
Компанія	2006			Частка в загальному, %		
	Премії	Виплати	Кількість договорів	Премії	Виплати	Кількість договорів
Фортіс-лайф	755399	74588	3097	89,7%	91,5%	79,9%
Універсальна-життя	86700	6900	780	10,3%	8,5%	20,1%
Всього у 2006	842099	81488	3877	100%	100%	100%
Компанія	2007			Частка в загальному, %		
	Премії	Виплати	Кількість договорів	Премії	Виплати	Кількість договорів

Фортіс-лайф	898182	99468	2612	80,3%	93,0%	52,9%
Універсальна-життя	220000	7430	2325	19,7%	7,0%	47,1%
Всього у 2007	1118182	106898	4937	100%	100%	100%
Компанія	2008			Частка в загальному, %		
	Премії	Виплати	Кількість договорів	Премії	Виплати	Кількість договорів
Фортіс-лайф	695500	69450	1843	67%	89%	81%
Універсальна-життя	208800	8764	254	20%	11%	11%
Провіта-життя	129267		167	13%	0%	7%
Всього у 2008	1033567	78214	2264	100%	100%	100%

* Розрахунки автора на основі даних страхових підприємств

Абсолютним лідером ринку страхування життя являється дочірня компанія ТНК «Fortis». Поступова поява нових гравців на ринку відносно зменшила ринкову частку компанії, проте й так вона залишається домінуючою, адже у 2008 році її частка на ринку становить 67%, проти 100% у 2004. водночас зросли й надходження, адже у 2004 році було зібрано лише 13,5 грн. Проти 695,5 тис. грн. у 2008. Одночасно зросла ємність ринку страхування життя, проте фінансова криза в 4 кварталі 2008 року суттєво відобразилась на зборах компаній: ринок звузвився на 84,6 тис. грн., що становить зменшення на 7,5%. Фактично частка страхування життя в Закарпатті становить у 2008 році лише 1% загального страхового ринку області, що говорить про суттєві резерви його подальшого росту, враховуючи загальноукраїнський та світовий досвід розвитку страхування життя.

2 ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗАКАРПАТТЯ

Як і на рівні держави, так і на рівні регіону, існують чинники, що гальмують розвиток страхового підприємництва. Ці чинники можна розділити на дві групи. Перша з них пов'язана з діяльністю страховиків та підрозділів, що працюють на страховому ринку певного регіону. А саме, слід виділити проблему створення регіональних страхових компаній, тобто суб'єктів підприємницької (страхової) діяльності. Ця задача фактично є нездійсненою в наш час в сьогоденних реаліях Закарпаття, адже згідно 30 статті Закону України «Про страхування» мінімальний розмір статутного фонду страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється в сумі 1 млн. євро, а страховика, який займається страхуванням життя, — 1,5 млн. євро [1] (у Законопроекті С.Терьохіна статутний капітал становить 2 млн. євро для компаній, що займаються іншими видами страхування, ніж страхування життя, 3 млн. євро для компаній зі страхування життя, та 3 млн. євро для страховика, що здійснює страхування великих ризиків). Так, ще у 2000 році згідно даних «Держфінпослуг» на Закарпатті було зареєстровано 4 страхові компанії (ТДВ «Глобус», АСК «Карпати», ТДВ СК «Бескид», АСК ЗАТ «Крокус-Гарант»), у кінці 2003 року на страховому ринку Закарпаття було зареєстровано вже тільки 2 страхові компанії [3] (АСК «Карпати» та ТДВ «Глобус»), у 2005 році в Закарпатті залишається СК ТДВ «Глобус» то з 2008 року в області немає зареєстрованого суб'єкта страхового підприємництва [3]. Хоча доречно відмітити, що в ДПА Закарпатської області ще й донині не доведено до логічного кінця ліквідацію СК «Крокус-Гарант», тобто в податковому органі дана компанія існує як така, що до якої почато процедуру ліквідації.

В той же час варто відмітити, що страховий ринок регіонів практично не освоєний — це й стає причиною відкриття підрозділів страхових компаній. В 2006 році в Закарпатті діяв 101 зареєстрований структурний підрозділ 27 страхових компаній, а в 2008 році — 65 зареєстрованих підрозділів з 28 компаній [3].

На наш погляд, відкриваючи підрозділи в Закарпатті, страхові компанії, з одного боку, покривають потреби регіону в страхових послугах, а з іншої — збільшують страхове поле, й цим самим — потенційну кількість договорів страхування та об'єми страхових надходжень.

Необхідно акцентувати увагу й на тому, що діяльність філій не завжди позитивно впливає на соціально-економічний розвиток регіону, в силу причин:

— напрямки діяльності філії диктуються центральним офісом, яка не зацікавлена в розвитку економіки регіону, внаслідок чого на страховому ринку регіону розвиваються лише ті види страхування, в яких вона безпосередньо зацікавлена;

— страхові компанії, що відкривають підрозділи в Закарпатті самі формують страхові резерви за свої філії. Це негативно відображається на розвитку підрозділу страховика, так як обмежує доступ до отримання додаткових доходів за рахунок інвестування тимчасово вільних коштів, так і на розвиток регіону в цілому, адже відбувається відплив ресурсів з регіону.

Наступною проблемою є відсутність кваліфікованих кадрів в структурних підрозділах страхових компаній регіону, в тому числі в їх керівництві. Кількість підрозділів та розмаїття страхових компаній розширюється, а вузи Закарпаття не готують спеціалістів за напрямком «страхова справа». Керівництво підрозділів не в повній мірі усвідомлюють сутність страхування, ставлячи пріоритетом особисте збагачення за рахунок страхувальників. Цим можна пояснити прийняття на страхування великих ризиків без попередньої домовленості з центральним офісом, що в свою чергу впливає на платоспроможність; спостерігаються привілеї одним страхувальникам при укладенні договорів страхування та здійсненні страхової виплати за рахунок загального страхового фонду. В підтвердження цього з настанням фінансової кризи кількість скарг до Держфінпослуг на страховиків збільшилася в 4 рази.

Одним з найбільш вагомих факторів, який гальмує процес розвитку страхового підприємництва Закарпаття, є відсутність доступу до об'єктивної інформації про структуру страхового ринку регіону, присутність та місце на ньому страховиків. Останні загальні статистичні дані про страховий ринок Закарпаття опубліковані в статистичному щорічнику Закарпаття за 2004 рік [4]. За 2005 рік Держфінпослуг зовсім не надавав конкретної інформації про стан страхового ринку Закарпаття. Лише починаючи з 2006 року публікуються дані страховиків №3 «Звіт про страхові платежі та виплати по структурних підрозділах страховика» (та й то фрагментарно), в якому фіксуються страхові надходження та виплати структурних підрозділів страховиків в розрізі регіонів України, в т.ч. й Закарпаття. В свою чергу даний звіт містить дані тільки тих підрозділів страховиків, які мають балансові структурні підрозділи, тому в загальному можна констатувати про адекватність даних даного звіту з реальною ситуацією страхового

підприємництва Закарпатської області й таким чином можемо стверджувати, що статистика страхового підприємництва регіонів є викривлена, неточна та неповна. Страхові премії, отримані безбалансовими підрозділами чи незареєстрованими в регіоні структурними підрозділами, фактично автоматично проводяться через центральний офіс, й тим самим недоотримується в місцевий бюджет надходжень у формі 3% податку на прибуток підприємства від суми зібраних страхових премій.

В доданок до вищенаведеного, відсутні адекватні методики для оцінки фінансового стану філій страхових підприємств, відсутня рейтингова оцінка страховиків регіону на основі кількісних та якісних показників.

Доволі важливу проблему в розвитку страхового підприємництва Закарпаття складає різноманітні розбіжності в умовах договорів страхування, що в свою чергу приводить до непорозумінь між страховиками та страхувальниками, особливо при настанні страхових випадків.

Ще одним недоліком існуючої статистики страхового підприємництва регіону є те, що неможливо точно підрахувати суму страхових відшкодувань здійснених у регіон. Це пов'язане з:

1. Не реєстрацією структурних підрозділів страховиків в регіоні, що в свою чергу не відображає ніяких записів в регіональній статистиці.

2. Невідображенням у звіті №3 певною категорією страхових компаній здійснених у регіон страхових відшкодувань. Як правило, такі компанії записують ці страхові відшкодування на той регіон, де компанії зареєстровані (у графі «страхові виплати» стоїть «0»).

Наступною проблемою є відсутність ефективного контролю за діяльністю страхових компаній та їх підрозділів, що здійснюють свою діяльність на страховому ринку регіону. Функція контролю діяльності здійснюється в основному головним офісом, як правило шляхом телефонних вказівок та поверхового аналізу бухгалтерської та статистичної звітності); податковими органами в частині дотримання господарських вимог, пов'язаних з нарахуванням та сплатою податків; окрім того, регіональні відділи Держфінпослуг не в змозі здійснювати справжній контроль у зв'язку з великою кількістю підрозділів, що відкриваються в усіх регіонах (в Закарпатті здійснює виїзний контроль лише 1 працівник Держфінпослуг). У зв'язку з цим виникає необхідність створення Закарпатського обласного відділу Держфінпослуг з місцезнаходженням у м. Ужгород, й якому надати функцію моніторингу страхового ринку регіону. З другої сторони, скарги страхувальники на сьогоднішньому етапі направляють у центральний офіс Держфінпослуг. На нашу думку, присутність представника регулятора в кожному регіоні дозволила б більш ефективно та швидко реагувати на скарги громадян. Це в свою чергу дисциплінувало б й самих страховиків, а також працівників їхніх структурних підрозділів.

На наш погляд, комплексний підхід до вирішення перелічених проблем сприятиме залученню нових страховиків до страхових компаній, адже збільшить довіру потенційних клієнтів до них та до страхового ринку загалом.

3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ІСНУЮЧОГО СТАНУ СТРАХОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОБЛАСТІ

Аналіз розвитку страхового підприємництва Закарпатської області показав, що з однієї сторони в регіоні сформувався й функціонує страховий ринок, а з іншої сторони стан розвитку страхового підприємництва можна оцінити як незадовільний. Такого роду ситуація склалася у зв'язку з тим, що існуюче страхове підприємництво в регіоні сформувалося стихійно, хоча й мало певне історичне підґрунтя, без спеціально підготовлених програм розвитку, а також підтримки з боку держави й регіональної влади.

Тому сьогодні потрібно окреслити основні напрямки розвитку страхового бізнесу Закарпаття, шляхом створення та розробки концепції сталого розвитку страхового підприємництва в регіоні.

На нашу думку, найважливішим кроком на шляху подальшого розвитку страхового підприємництва в Закарпатті є створення «Концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області», в якій повинні бути відображені основні постулати з Постанови Кабінету Міністрів України «Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року»[2] з врахуванням специфіки страхування в Закарпатській області.

В ній в обов'язковому порядку повинні бути розкриті наступні підходи:

- формування концепції розвитку регіонального страхового ринку як системи подань про цілі, завдання і перспективи його розвитку, оформлені документально й затверджені законодавчими й виконавчими органами регіону; в основі концепції повинні лежати державні пріоритети розвитку страхування в регіоні;

- розробка плану й програми керування розвитком страхового ринку, що відображає основні положення концепції й включає комплекс заходів по строках і конкретних виконавцях. Основні заходи програми повинні стосуватися таких напрямків діяльності, як: моніторинг стану регіонального страхового ринку; розробка методичних рекомендацій з удосконалення діяльності страхових компаній і поширення передового досвіду; формування страхової культури населення при активному використанні засобів масової інформації;

- обґрунтування механізму управління розвитком страхового ринку як системи конкретних організаційних коштів, що сприяють реалізації стратегічних установок за допомогою використання організаційних структур і процедур, що задають постійно, що обновляються схеми, вироблення управлінських впливів з боку державних органів.

Основними вимогами реалізації Концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області повинні бути:

- найбільш повне задоволення населення регіону в страхових послугах і надійному страховому захисті населення території;
- ефективна взаємодія регіональних державних органів і комерційних структур страхового ринку;
- вироблення єдиної політики в області страхування на території регіону;
- забезпечення економічної волі й конкуренції для всіх учасників регіонального страхового ринку;
- забезпечення ефективних і стійких регіональних страхових компаній
- орієнтація роботи регіональних страхових організацій на задоволення потреб регіону;
- стимулювання інвестиційної активності й напрямом фінансових ресурсів на рішення найбільш актуальних територіальних проблем.

Стратегічні цільові настанови, сформульовані в концепції розвитку регіонального страхового ринку, повинні конкретизуватися у вигляді окремих завдань, що враховують особливості регіональної економіки, і реалізовуватися відповідно до

програми розвитку регіонального ринку страхових послуг.

Пошук й обґрунтування шляхів раціонального розвитку страхового ринку, виявлення напрямків позитивного впливу даного процесу на регіональну економіку можуть бути досягнуті шляхом установлення домінуючих тенденцій і проблем формування й розвитку регіональних страхових ринків.

Взагалі, ми вважаємо, що успішний розвиток страхового підприємництва в регіоні вимагає стратегічного планування, що являє собою систему наукових досліджень якісного та кількісного характеру, які направлені на формування тенденцій його розвитку та визначення оптимальних шляхів досягнення цілей даного розвитку. Механізм розвитку страхового підприємництва Закарпаття можна схематично зобразити наступним рисунком:

Рис. 1 Схема механізму розвитку страхового підприємництва в регіоні

Узагальнюючи наведене на рис.1, виділимо основні напрямки розвитку страхового підприємництва в регіоні:

1. Підвищення страхової культури населення завдяки різноманітним заходам;
2. якісне підвищення рівня страхової освіти працівників регіональних страхових компаній;
3. розробка й реалізація нової фінансової політики, одним з елементів якої є пошук нових джерел інвестицій в економіку

регіону, значну частину яких може дати страхування;

4. розробка нових видів страхування, що забезпечують страховим покриттям захист майнових інтересів органів виконавчої влади та муніципалітетів;
5. розрахунок страхових тарифів по деяких видах страхування з обліком особливостей регіону;
6. забезпечення страховикам сприятливого клімату для ведення їхньої діяльності в регіоні та створення самої повноцінної інфраструктури страхового ринку в регіоні;
7. підвищення зацікавленості населення й господарюючих суб'єктів в проведенні страхування, шляхом проведення агітації й забезпечення їх інформацією про діяльність страховиків, що працюють у регіоні.
8. Розробка концепції сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області.

Виявлені напрямки розвитку страхування в регіоні можуть бути використані відділом економіки Закарпатської ОДА для розробки програми розвитку регіонального ринку страхування Закарпатської області.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в статті здійснений розгляд основних тенденцій розвитку страхового підприємництва, наведено перелік проблем, що стоять на заваді його подальшого розвитку, а також наведені рекомендації для опису механізму подальшого розвитку страхового підприємництва в Закарпатті. Стаття в черговий раз доводить, що в регіоні ще існують резерви подальшого розвитку даної галузі фінансового ринку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування», №85/96-ВР від 07.03.1996 року зі змінами та доповненнями
2. Концепція розвитку страхового ринку України до 2010 року // Фінансовий ринок України. - 2005. - № 6-7. – С.14-20.
3. Офіційний сайт Державної Комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
4. Статистичний щорічник: Закарпаття за 2006 рік / Головне управління статистики в Закарпатській області. Ужгород. 2007. – 591 с.
5. Офіційний сайт Державної Податкової Адміністрації України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державного Комітету Статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Bacsó R. Munkajaci trendek Kárpátalján (Бачо Р. Основні напрямки розвитку ринку праці на Закарпатті) // Матеріали міжнародної науково практичної конференції «Перспективи транскордонного співробітництва – ринок робочої сили на прикордонні Європейського Союзу», в м.Ніредьгаза (Угорщина), 2008 р.
8. Vacho R. The situation of the Transcarpathian insurance entrepreneurship // Nauka i studia: Ekonomiczne nauki. – 2009. - №3(15). – p.59-62.

Пойда-Носик Ніна Никифорівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів Ужгородського національного університету

Бачо Роберт Йосипович, аспірант кафедри фінансів Ужгородського національного університету, тел. 667315, e-mail: escanor@yandex.ru